

Entrevista a Jaume Carbonell, director adjunt de *Cuadernos de Pedagogía*

Pere Polo

Són poques les oportunitats que un té de poder parlar amb Jaume Carbonell, director adjunt de *Cuadernos de Pedagogía*, de manera pausada i amb tant de temps per davant. No puc deixar de passar l'oportunitat de plantejar-li algunes preguntes per a la nostra revista *PISSARRA*, cosa que ell accepta de bona gana, ja que des de fa temps, per unes o altres raons, tenim una

relació de col·laboració mútua.

L'entrevista, està feta a tomballons, tota vegada que la vàrem començar a la "gàbia d'or" de l'aeroport de Miami i l'acabàrem dins l'espai aeri de El Salvador. El tema, com no!, l'aplicació de la reforma del sistema educatiu.

– Jaume, què ens podries dir del tema de la Reforma –una Reforma que has viscut des del principi–, ara que comença una nova etapa?

– Podem dir que ens trobem en un punt crucial, creuant el punt en què es generalitza la implantació de l'ESO. És aquí on la Reforma es juga la seva pròpia credibilitat i futur.

Dic això perquè fins ara l'educació infantil i primària no ha sofert canvis estructurals substancials. L'ESO sí que representa un canvi important de model.

Penso que una de les conquestes de la Reforma és l'ESO, i això per varis motius:

– Extensió de l'educació per a tota la població fins als 16 anys. Reclamació feta per amplis sectors de l'ensenyança, com el vostre sindicat, des de fa molt de temps.

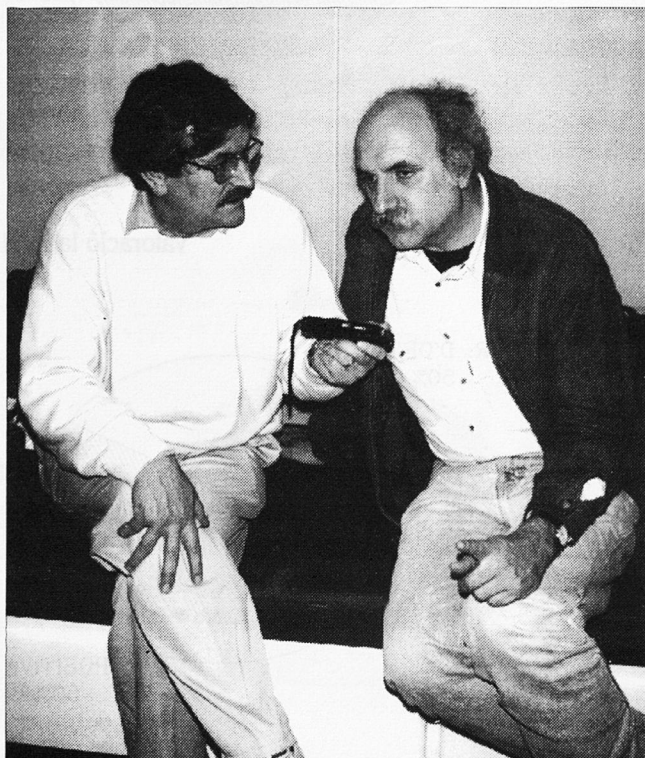
– Es planteja dins el marc d'una escola comprensiva. Aquesta comprensibilitat dona lloc a una certa possibilitat de diversitat d'opcions en la que els alumnes poden escollir distintes opcions, d'acord amb els seus interessos, ritmes d'aprenentatge, etc.

Dit això, he d'afegir que hi ha una gran contradicció tota vegada que aquest model, que seria molt positiu, a la pràctica, a l'hora de la seva aplicació, pot ser molt reduït i molt frustrant, per diverses raons. Aquesta Reforma, com la majoria de les reformes, s'ha fet per al professorat, però no amb el professorat.

D'altra banda la comunitat educativa no està suficientment informada sobre la reforma, sobre el que representa, no coneix el mapa escolar (tan sols una suma de centres), no s'ha format adequadament el professorat, no hi ha equips docents en els centres. Manquen recursos econòmics i estam pagant les conseqüències de no haver aprovat una llei de finançament. Es veu que els recursos econòmics han minvat i encara poden baixar més.

– Què passa, doncs?

– Que l'escola pública es pot sortir molt tocada, molt degradada amb aquest model d'ESO. Ja hi ha moltes famílies que troben a faltar la seguretat que suposa anar a la privada, on hi ha un projecte, unes condicions estables, uns referents clars... Si això no es dona a l'escola pública, aquesta se'n pot ressentir durant molt de temps, i la que podria haver estat una oportunitat excel·lent per tirar endavant, es pot convertir en una marxa endarrere. Seria perillós que, aprofitant aquest descontent, hi hagués una iniciativa de tornar enrere en els aspectes més progressistes i positius de la reforma.

– Què en pensau del Mapa Escolar, que substitueix la construcció de centres públics i potencia els privats?

– Penso que el mapa escolar, que hauria de ser evidentment un element de racionalització, està provocant dues coses:

– En primer lloc, el desmantellament de les escoles petites i rurals, amb tot el que això suposa de capital cultural i de model escolar.

– En segon lloc, una prioritat clara de l'escola privada concertada front a la pública. Pens que aquesta serà la tendència. Aturar aquesta tendència dependrà de la resposta social que es dongui.

«Manquen recursos econòmics i estam pagant les conseqüències de no haver aprovat una llei de finançament al mateix temps.»

– Respecte al professorat, tu que has tingut tanta relació amb ell des que va començar la Reforma, i per la relació que segueixes tenint com a professor amb els futurs docents, quina reacció has notat? Quina diferència hi veus entre els dos col·lectius?

– Una primera precisió seria que els joves que pugen, desgraciadament, ho tenen pitjor que els més majors. Hi ha desil·lusió entre la gent ja instal·lada, i els joves no tenen oportunitat d'il·lusionar-se perquè no tenen treball. Això és una cosa que pot perjudicar molt l'escola: hi ha un envelliment del professorat. Fora molt interessant que en els equips docents hi hagués gent de distintes generacions; per això s'haurien de buscar formes de primar l'accés, augmentar les plantilles. Aquestes, com ja saps, són reivindicacions pendents.

Per altra banda, he de dir que hi ha raons perquè el professorat estigui desil·lusionat. L'Administració no dona solucions ni

els recursos necessaris; no hi ha un reconeixement social del treball docent... Però també hem de reconèixer que aquest mal·estar serveix, a vegades, de coartada a molts de professors i professores per dimitir de la seva responsabilitat social i el seu compromís professional. En aquest sentit hem de dir que si l'escola vol canviar, s'ha d'exigir i fer pressió davant l'Administració. Però el propi col·lectiu ha de ser conscient que té el deure moral i professional de fer que l'escola vagi endavant. Dic això perquè em sembla que hi ha sectors del professorat que es comporten més com a funcionaris que no pas com a professionals de l'ensenyament.

Els mestres i equips de mestres que a l'escola han volgut treballar en equip i tirar endavant els seus projectes, ho han pogut fer perfectament. És cert que també s'ha d'exigir i que no es pot renunciar a unes exigències mínimes.

– Actualment el MEC imposa la jornada partida, sense tenir en compte la comunitat escolar ni si existeix consens sobre ella. A Balears hi havia un acord entre el MEC (DP), pares, sindicats... Què en pensau sobre el tema de Jornada?

– Pens que si la jornada és partida o continuada no és un problema fonamental. El problema s'ha de situar en altres coordenades. D'entrada he de dir que pens que ens hem de replantejar tant els equips com els espais a l'escola. Parlem d'uns espais i d'uns temps arcaics, caducs. De la mateixa manera que l'aula no és l'únic espai d'aprenentatge, a mi em sembla que l'horari de 9-12 / 15-17 no és tampoc l'únic temps escolar possible. Poden existir moltes fórmules; jo diria que el més important és que s'estableixi un horari del professorat, un horari dels alumnes, i un horari de l'escola com a centre obert a la comunitat. Diria sí a la jornada continuada, però amb unes condicions: que, els horabaixes, els ajuntaments, la comunitat, donés garanties de poder organitzar activitats per a tots els

alumnes. Actualment, amb la jornada partida, els alumnes comencen les activitats complementàries a partir de les 17 hores fins a les 20 o 21 hores de la nit. Seria necessari saber quins són els compromisos del professorat, és a dir:

– Quin és el seu horari, tant de docència i de no docència, com l'horari regular.

– Quines i de quina manera s'avaluen i es controla l'activitat educativa de cada docent i del conjunt del centre, tant per part dels propis equips com per part d'agents externs.

– Un autocontrol democràtic dels propis equips.

Penso que aquest control democràtic en general és un dels punts més importants.

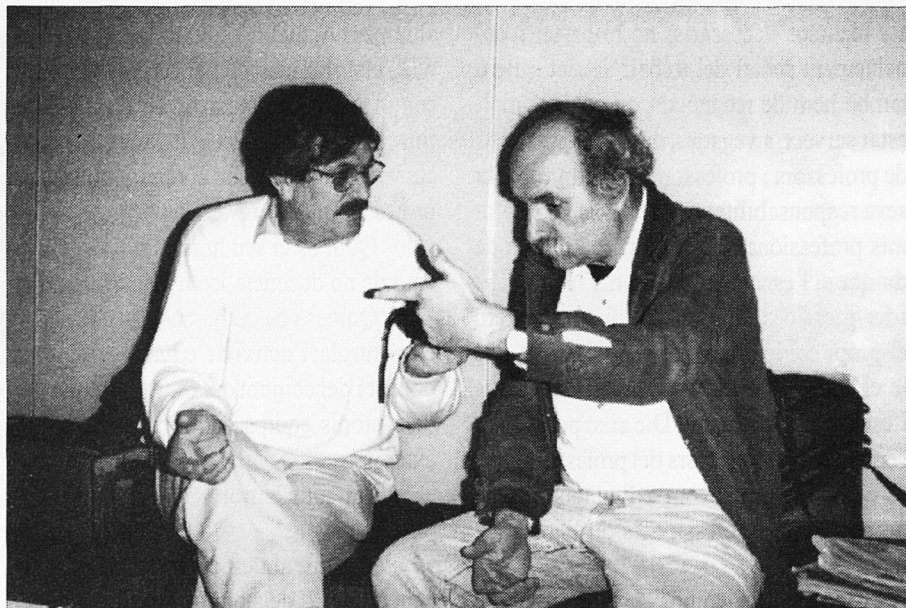
– Però una jornada com la que tu exposes necessita moltes inversions, tant en diners per organitzar activitats, com per contractar més professorat.

– Evidentment, però això és una responsabilitat que essencialment han d'afrontar les distintes administracions, des del MEC i l'Ajuntament fins a la pròpia comunitat educativa.

«...jo diria que el més important és que s'estableixi un horari del professorat, un horari dels alumnes, i un horari de l'escola com a centre obert a la societat.»

P.– Canviant de tema, quins treballs us porten a El Salvador i Guatemala?

Fa dos anys una amiga que estava de cooperant a El Salvador em va dir que seria interessant que escrivíssim alguna cosa a *Cuadernos* sobre aquest país. Vaig venir fa dos estius. No conceixia la realitat, però em va semblar molt interessant i, en conseqüència, vàrem publicar dos reportatges, un sobre El Salvador i l'altre sobre Guatemala.

Pens que és interessant que el professorat de l'Estat espanyol conegui realment el que està passant a Centreamèrica. Quan es parla de les diferències entre nord i sud, i de qualsevol de les diferències socials és important analitzar les causes d'aquestes diferències, el per què de les desigualtats socials. Aleshores ens adonarem que, encara que a escales diferents, les estratègies del capitalisme són semblants a Guatemala, El Salvador, a l'Estat espanyol i a qualsevol altre país, tota vegada que la majoria de les decisions que es prenen es fa cada vegada més dins d'un àmbit supranacional i global. Però el que passa essencialment és que quan s'apliquen les decisions globals, les repercussions són absolutament diferents per a USA o Alemanya que per a aquests països.

– Una vegada fets aquests reportatges, quines altres raons motiven aquest viatge?

– Periodísticament ens interessen moltíssim aquests temes, però com a professor, i a través de distints contactes dins el marc de l'Associació de Professionals per a la Col·laboració amb Centreamèrica, vàrem veure la possibilitat que els estudiants de Magisteri de Vich, on treball, vin-

guessin a fer pràctiques a El Salvador. Aquest és ja el segon any.

Així doncs, un dels objectius del viatge, com a professor que som, és d'organitzar un seminari i fer els preparatius necessaris, visitar les escoles i les comunitats, parlar amb el professorat que tendran els alumnes en pràctiques, etc. En definitiva, veure com funciona aquest model, els criteris d'avaluació, etc. Aquesta feina la fem a la Universitat de San Miguel.

A més hem de preparar les línies d'un nou conveni en el qual s'hi podria incloure la vinguda d'alguns professors per impartir cursos de formació permanent per a mestres en actiu.

– Educació popular a El Salvador, quina solució hi veis?

– Els mestres populars, que varen fer un gran servei en temps de guerra, tenen una gran experiència, i seria just que, amb uns cursos accelerats de formació prop de les seves comunitats, els donessin l'hologació. Seria interessant poder aprofitar la gran experiència d'aquesta gent, tan arrelada dins la comunitat i que coneix profundament els seus problemes.

Després dels acords de pau, aquesta és una de tantes reivindicacions pendents.

– Per últim, tu coneixes el programa de FUNCOE, Solidaridad Escolar amb la Infància llatinoamericana. Què podries dir, tant de l'experiència com dels materials?

– Em sembla molt interessant i em recorda un pedagog molt estimat per la professió, Freinet, per la gran importància que li donava a la correspondència escolar. La correspondència epistolar: és una gran relació que, d'alguna manera, fa que els nins vegin una gran utilitat en el coneixement i la comprensió d'una altra realitat diferent, llunyana per a ells. Aquest poder compartir amb altres, conèixer altres cultures és sumament interessant, especialment en un moment en què a Europa s'accentuen unes tendències creixents de racisme, xenofòbia, racisme, individualisme, de desconfiança amb el que és diferent, etc. Els infants han de treballar aquestes diferències en funció d'un projecte de societat més just i solidari. Voldria que de cada vegada fossin més les escoles que treballassin el programa, i que els resultats fossin satisfactoris per a totes les parts que hi intervenen.

Se'ns ha acabat el temps. Ja arribam a El Salvador. A partir d'ara cada un de nosaltres seguirà camins diferents en el nostre viatge a Centreamèrica, però amb el compromís de compartir les nostres experiències, per a possibles noves iniciatives, profitoses per al món educatiu. □